

Black Lives Matter i svensk nyhetsmedia

En kritisk diskursanalys av nyhetsmedias porträttering av
BLM-rörelsen

LUNDS
UNIVERSITET

Anna Ahlvar

Abstract

This study analyzes how the social movement Black Lives Matter was portrayed in newspaper articles from the largest Swedish newspapers in the aftermath of the death of George Floyd. This was done over a period of four weeks from George Floyd's death and the newspapers included are Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Aftonbladet and Expressen. The study is inspired by previous research and focuses on whether the movement is portrayed as peaceful or violent, which is done with a critical discourse analysis by Norman Fairclough. Since the movement is about social injustice, more specifically structural racism, it is also examined whether the narrative of the articles contribute to reproducing these social structures or not. This is analyzed with the theory of “the other” by Stuart Hall. The results show that articles often contain elements of both denying and legitimizing the movement, but that the majority of the articles portray the movement in a negative way. The study also shows that there are narratives that reproduce and maintain structural racism, which is shown to be problematic.

Nyckelord: Black Lives Matter, Sverige, Diskursanalys, Nyhetsmedia, Stuart Hall, Norman Fairclough

Antal ord: 9 815

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Syfte och frågeställningar	3
2. Tidigare forskning på ämnet	4
2.1 Om rasism och media	4
2.2 Om porträttering av BLM	5
2.3 Om strukturell rasism i Sverige	5
2.4 Sammanfattning	6
3. Teoretiskt ramverk	7
3.1 Faircloughs diskursanalys som teori	7
3.2 “The other” av Stuart Hall	9
4. Metod	12
4.1 Metod och operationalisering	12
4.2 Material - urval och avgränsning	14
4.3 Metodologiska reflektioner	15
5. Analys och resultat	17
5.1 Legitimering - “Rörelsens mål och mening”	17
5.2 Dementering - “Upplopp och kriminalitet”	20
5.3 Narrativ av rasism	24
5.4 Slutsats	27
6. Avslutande del	29
6.1 Diskussion	29
6.2 Vidare forskning	31
7. Referenser	32
7.1 Artiklar	34

1. Inledning och bakgrund

“Rasismen finns inte bara i USA, den finns också i Sverige. Och den är ett gift som i sin mest extrema form berövar människor livet. Politiker måste ta ett större ansvar i kampen mot rasismen. Vi får aldrig någonsin vackla när det gäller alla människors lika värde“

Det här citatet är taget ur en debattartikel i Aftonbladet den 4 juni år 2020, där dåvarande jämställdhetsminister Åsa Lindhagen talar om den strukturella rasismen i Sverige (Lindhagen, 2020). Debattartikeln är publicerad endast några dagar efter George Floyds död 25 maj i USA, i samband med de stora protesterna mot polisvåldet som precis har fått ett stor uppmärksamhet via rörelsen Black Lives Matter. Diskussioner kring systematisk rasism och polisbrutalitet blir nu en fråga på många håll i världen, inte minst i Sverige.

Black Lives Matter-rörelsen har vid tidpunkten för George Floyds död existerat under många år. Redan 2013 började det spridas budskap på nätet under hashtaggen #BlackLivesMatter i samband med andra händelser som kostat svarta amerikaner livet, där bland Trayvon Martin (2012) och många andra. Flera incidenter som kopplas till strukturell rasism och övervåld av polisen (NE, BLM, 2021). Under en lång period engagerar sig människor i kampen för rättvisan, där bland kända ansikten som president Barack Obama och artisten Beyonce talar publikt om kampen mot rasismen i USA.

Rörelsen får kanske som störst uppsving internationellt när bilder och videomaterial florerar på nätet efter polisingripandet mot George Floyd som leder till hans död (NE, BLM, 2021). Händelsen blir utgångspunkten för många diskussioner om rasism och polisvåld som är aktuella i Sverige idag. Likt rörelsen MeToo har Black Lives Matter nått en bred publik som sträcker sig över landsgränser, och kan därför ses som en internationell rörelse, ett enda stort decentraliserade nätverk. Trots rörelsens långa bakgrund och omfattning i USA, får den inte riktigt så stor uppmärksamhet i Sverige förrän efter händelsen i maj 2020, då protester anordnas runt om i landet. Frågan tas upp inom det politiska etablissemanget i Sverige och får mycket utrymme och uppmärksamhet i media. I takt med att svenska tidningar rapporterar om händelserna och protesterna i USA, sprider sig debatten om strukturell rasism i Sverige.

1.1 Problemformulering

Media har stor makt när det kommer till hur allmänheten uppfattar och förstår fenomen som rapporteras i nyhetskanaler, och beskrivs ofta som “tredje statsmakten” (NE, Tredje statsmakten, 2021). Därför är det viktigt att undersöka hur media behandlar frågan och vilka narrativ vi kan utläsa, det vill säga vilka diskurser som förekommer. I media används många olika vinklar och det är inte ovanligt att rapporter om samma händelse eller fenomen skiljer sig åt. Det narrativ som media använder anger ofta tonen för hur ämnet uppfattas av allmänheten, eller hur ämnet hanteras i den politiska sfären och därmed i skapandet av opinion. Hur Black Lives matter uppfattas i Sverige avgörs på många sätt genom nyhetsmedia. Denna rörelser berör många olika aspekter, inte minst strukturell rasism, och det är därför väsentligt att vi granskar det mediala perspektivet.

Den svenska kontexten av rörelsen är en aning annorlunda än den amerikanska, men det fråntar inte ämnet dess relevans. Som det inledande citatet visar och som vi kan se i forskning så är strukturell rasism ett problem även i Sverige. Eftersom rörelsen väckt reaktioner här blir det nödvändigt att på en djupare nivå analysera ämnet. Den svenska debatten och narrativet kring strukturell rasism som vi ser i media har stor effekt på samhället i helhet, inte minst i politiken. Därför är det av största vikt att vi ställer oss kritiska till hur ämnet rapporteras, tolkas och används.

1.2 Syfte och frågeställningar

Denna uppsats ämnar att analysera narrativet och den mediala diskursen kring Black Lives Matter i svensk nyhetsmedia, med utgångspunkt i George Floyds död. Detta för att kunna granska porträtteringen av rörelsen ur ett svenskt perspektiv, och därmed att diskutera huruvida rörelsen framställs på ett positivt eller negativt sätt. Även om det finns några tendenser i språket som eventuellt bidrar till föreställningar om strukturell rasism i Sverige. Uppsatsen syftar till att undersöka hur artiklarnas narrativ kan påverka uppfattningen om rörelsen. Syftet är därför även att diskutera vilka konsekvenser som olika diskursiva framställningar av verkligheten kan få, då nyhetsmedierna både skapar och reproducerar "sanningar" om ämnet. För att skapa förändringar i det svenska samhället i frågan om strukturell rasism behöver vi ställa oss mer kritiska till den information och nyhetsrapportering vi möts av. Den selektiva rapporteringen kan skapa narrativ om rörelsen som fredlig eller våldsam. Detta kan i sin tur leda till olika attityder till rörelsen, det vill säga hur framgångsrik den blir i att få fotfäste för sin ideologiska ståndpunkt. Undersökningen sker genom en kritisk diskursanalys av Norman Fairclough, som både inkluderar teori och metod. Utöver detta appliceras även en teori om "the other" av Stuart Hall för att besvara frågeställningen om språklig strukturell rasism.

De frågeställningar som uppsatsen ämnar att besvara är:

1. Hur framställs den sociala rörelsen Black Lives Matter i svensk nyhetsmedia strax efter George Floyds död 25 maj 2020?
2. Finns det några tendenser i språket som bidrar till ett upprätthållande av strukturell rasism?

2. Tidigare forskning på ämnet

2.1 Om rasism och media

En forskare som skrivit flera artiklar om den makt nyhetsmedia besitter i frågan om rasism är Teun A. van Dijk. Han har riktat in sig på ämnet rasism och media och använder sig av diskursanalys (Fairclough, 1995:29). Han gör detta genom att på ett väldigt detaljerat vis förklara hur sociala förhållande och processer sker på en mikronivå i text och hur reproduktionen av rasism sker där. I en artikel vid namn "Power and the News Media" skriver han om just detta, då han undersöker hur nyhetsmedia besitter ett inflytande över samhället ur sociala, politiska, kulturella och ekonomiska aspekter. Han skriver att "Pressens övertygande kraft är särskilt effektiv om dess rapporteringen överensstämmer med de flesta läsares intressen." (van Dijk, 1995:17). Han pratar också om hur media rapporterar om sociala rörelser, och att media i dessa fall endast tar ställning när de ideologiska idéerna redan har etablerats hos "eliten". Pressen positionerar sig oftast vid sidan av den dominerande gruppen, på den sida som besitter mest makt och det görs "mer eller mindre subtilt". Detta resulterar i att "bekräfta status quo och legitimera ojämlikhet" (van Dijk, 1995:24). Van Dijk menar också att nyhetsmedias rapportering inte är så objektiv som den utger sig för att vara, vilket är problematiskt.

I en senare artikel från år 2004 skriver han om samma ämne, då om diskursens roll i reproduktionen av rasism. "Racism and Argumentation: Race Riot Rhetoric in Tabloid Editorials" heter artikeln, som är en analys av den brittiska pressen, mer specifikt två ledare i den brittiska tabloidpressen. Där konstaterar han att rapporter om demonstrationer, sociala rörelser mot rasism, ofta beskrivs som våldsamma och relateras till brottslighet, snarare än ett fokus på demonstrationernas ideologiska ståndpunkter. Han säger att dessa demonstrationer "kategoriseras som upplopp, och definieras i termer av svarta brott och våld, inte som former av motstånd eller uttryck för ilska och frustration" (van Dijk, 2004:255).

2.2 Om porträttering av BLM

En artikel som undersökt hur nyhetsmedia i USA porträtterar Black Lives Matter-rörelsen är skriven av Joy Leopold och Myrtle P. Bell, publicerad i "Equality, Diversity and Inclusion". Artikeln undersöker med hjälp av teorin om protestparadigmen huruvida nyhetsrapporteringen är vinklad åt demonstranternas för- eller nackdel, med andra ord, hur nyhetsmedia vinklar, porträtterar och framställer rörelsen ur ett perspektiv som fokuserar på rasism. Artikeln heter "News media and the racialization of protest: an analysis of Black Lives Matter articles" och är skriven 2017. Protestparadigmet är en metod och teori som utreder hur nyhetsrapporteringen har "ett mönster av nyhetsbevakning som uttrycker ogillande mot protester och oliktankande". Detta undersöks genom att titta på olika faktorer, som användandet av värdeladdade ord, eller uppmålandet av stereotyper och vilket fokus rapporteringen har, på demonstranternas frågor eller på "upploppen". Detta görs genom textanalys, där teoretiska ramverk sedan används för att kategorisera texterna. Textförfattarna kommer fram till att det under rapporteringen av Black Lives Matter har förekommit "framing", nyhetsmedierna vinklar och ramar in vissa aspekter av händelserna kring rörelsen som inte är till Black Lives Matters fördel. Nyhetsrapporteringen misslyckas med att förklara att förklara orsakerna till protesterna på ett adekvat sätt, och leder i slutändan till en diskussion kring hur medias roll påverkar dessa typer av frågor om rasism, där författarnas slutsats är att media bär ett stort ansvar som inte tas.

2.3 Om strukturell rasism i Sverige

För att relatera till problemformuleringen är det relevant att ta upp viss forskning om rasism i Sverige. I en rapport av Länsstyrelsen i Stockholm som publicerades 2018 framgår det hur den svenska strukturella rasismen ser ut. Rapporten heter "Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden" och bygger på statistik från Statistiska Centralbyrån som jämför afrosvenskar med den övriga befolkningen. Studien visar att afrosvenskar är diskriminerade på arbetsmarknaden, då det råder stora löneskillnader för samma kvalificerade arbete. Resultatet visar också att afrosvenskar har svårare att nå höga befattningar, och därmed den status och lön som motsvarar deras utbildningsnivå. Rapporten beskriver att detta mönster även förekommer i fall där det råder konkurrens med personer i "den övriga befolkningen", trots att afrosvenskar är lika mycket, eller mer meriterade, för den sökta positionen. Studien visar även att det råder högre

arbetslöshet bland afrosvenskar i Sverige. Sammantaget visar rapporten att arbetsmarknaden är segregerad och långt ifrån jämställd, och att det beror på strukturell rasism och diskriminering mot afrosvenskar (Länsstyrelsen, 2018:13).

“Slumpvis Utvald” är en rapport som gjorts av Stockholms Universitets kriminologiska institution på uppdrag av Civil Rights Defenders, i syfte att undersöka rasprofilering i Sverige som en konsekvens av strukturell rasism. Rapporten utgår ifrån kvalitativa intervjuer som gjorts med både polis och personer som berättar om sina erfarenheter av rasprofilering. Sedan Svea Hovrätt slagit fast att det inom Skånepolisen förekommit registrering av personuppgifter av romer har frågan fått mer uppmärksamhet. Rapporten visar att det är en vanlig erfarenhet bland afrosvenskar, muslimer och romer att bli stoppade och kontrollerade av polisen och att detta grundar sig i etnicitet och hudfärg. Det beskrivs att detta förekommer under en strukturella former, då människor blir misstänkliggjorda och stoppade på gatan eller i trafiken utan några skäliga misstankar. Även i fall då de själva är brottsoffer. Rapporten visar också att poliser som intervjuas inte upplever att ras/eticitet är en faktor bakom misstankar och övervakning, trots tydliga vittnesmål som presenteras. Då man istället hävdar att “vissa bostadsområden är mer brottsutsatta än andra”. Studien förklarar hur problemet kan förstås och tolkas, men visar tydliga exempel på hur den strukturella rasismen förekommer och påverkar rasprofilering (Civil Rights Defenders, 2017).

2.4 Sammanfattning

Det finns inte särskilt mycket forskning på hur Black Lives Matter porträtteras i svensk media. Det visar att frågan behöver behandlas ur ett svenskt perspektiv. I tidigare forskning finner jag inspiration till att göra just detta. Det jag tar med mig från den tidigare forskningen är att det finns vissa problem med hur media agerar som informatör i samhället när det kommer till denna typ av frågor, då media besitter stor makt att influera den politiska agendan. Även att strukturell rasism förekommer och därför är ett aktuellt samhällsproblem. Den tidigare forskningen fungerar som inspiration till diskursanalysen.

3. Teoretiskt ramverk

3.1 Faircloughs diskursanalys som teori

Det diskursanalytiska angreppssättet finns i olika varianter, men fungerar i grunden som verktyg för att identifiera *hur* man talar om något, ett ämne eller exempelvis en händelse. Analysen används också för att särskilja *olika sätt* att tala om något, olika uppfattningar om verkligheten, det vill säga vilka diskurser som finns. Syftet är således att identifiera diskurser, och ofta även att diskutera vad konsekvenserna av dessa diskurser kan tänkas bli. Varför är detta viktigt? Det kan tyckas vara självklart att vi har olika uppfattningar om verkligheten, men att sätta dessa i kontrast till varandra ger en djupare förståelse för de sociala processer och ageranden som tar plats i samhället. "Olika sociala världsbilder leder således till olika sociala handlingar, och den sociala konstruktionen av kunskap och sanning får därmed konkreta sociala konsekvenser" (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:12).

Diskursanalys är ett paket, som innehåller både teoretiska ramverk och metoder. Inom detta ramverk finns det även epistemologiska och ontologiska antaganden som vilar på en socialkonstruktivistisk grund, bland annat om att var och ens kunskap om värden inte kan ses som objektiv sanning. Varje människas världsbild är de facto subjektiva uppfattningar, skapade genom individens egna perspektiv och erfarenheter, som i sin tur är beroende av den tid vi lever i. Människans uppfattning om världen beror på sociala processer, där kunskap skapas och upprätthålls. (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:10). Inom socialkonstruktivismen menar man att betydelsen av olika begrepp, som rasism till exempel, skapas av människor och är beroende av den tid som begreppet används i. Det diskursanalytiska angreppssättet anspelar även på att språket är en representation av verkligheten. Det är med hjälp av språk och text som vi skapar representationer av verkligheten eftersom "världen säger inte själv hur den ska uttryckas" (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:15). Det är vi som aktörer som tilldelar den dess värden.

I denna studie tillämpas kritisk diskursanalys av Norman Fairclough. Den handlar till stor del om att tolka och analysera maktstrukturer och sociala konflikter, det

vill säga att analysera hur sociala konflikter och/eller fenomen manifesteras rent lingvistisk, och hur dessa utmanas via uttryck i text (Boreus & Bergström, 2018:307). Speciellt är det sociala orättvisor som står i fokus. Motivet bakom valet av Faircloughs diskursanalys är att den sociala rörelsen Black Lives Matter anspelar på just dessa principer och faktorer, såsom strukturell orättvisa. Centralt för Faircloughs analys är också fokuset på förändring (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:13). Ofta bygger språkbruket på tidigare etablerade betydelser eller diskurser. Detta begrepp benämns som intertextualitet. Det kan därför vara svårt att urskilja separata diskurser i ett textmaterial, då dessa är starkt sammankopplade och länkade med varandra. En annan viktig poäng som Fairclough gör är att diskurs är en social praktik, den både reproducerar och förändrar kunskap, där bland identiteter och relationer (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:67-71). En social praktik som både influerar och influeras av samhället och människorna. Den beskrivs därför som konstituerad och konstituerande.

Fairclough har utvecklat sin kritiska diskursanalys som teori specifikt om media i boken "Media Discourse", där han talar om hur media producerar och reproducerar diskurs. Språkanvändning är konstituerande för tre processer som alltid pågår i text: sociala identiteter, sociala relationer och kunskap. Han menar att media är en stor aktör i att reproducera och upprätthålla just sociala identiteter. Han förklarar även att social förändring manifesteras diskursivt genom nya gränsdragningar inom och mellan diskursiva ordningar, speciellt inom media där text bidrar till att forma aspekter av kultur och samhälle (Fairclough, 1995:55-56).

Fairclough undersöker även hur representation ser ut i media, hur personer, situationer, händelser och relationer blir representerade i text. En vanlig föreställning om media är att den endast speglar verkligheten, när det i själva verket är så att media är med och konstituerar verkligheten baserat på faktorer som social positionering, intressen och intentioner från dess producenter. Detta sker vid produktionen av text, där textförfattaren gör val som handlar om vad som blir inkluderat eller exkluderat i porträtteringen, vad som ligger i fokus och vad som blir mindre uppmärksammat. Sammanfattat kan man säga att hans analys av representation grundar sig i vad som är närvarande och vad som inte är det (Fairclough, 1995:103-104).

Faircloughs kritiska diskursanalys bygger på en modell av tre dimensioner, han beskriver det som att brukandet av språk är en kommunikativ händelse. Dessa

dimensioner inkluderar: text, diskursiv praktik, och social praktik (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:74). Textdimensionen fokuserar på det lingvistiska, den grammatiska uppbyggnaden en text har, eller vilka egenskaper texten besitter. Detta kommer att beskrivas mer ingående i avsnittet om metod. I diskursiv praktik analyseras textens produktion, och man ser närmare på hur en text konsumeras. Det kan göras genom att exempelvis undersöka produktionsförhållanden. Den tredje dimensionen är social praktik. Detta är en form av kontextualisering och kan översättas till ett socialt sammanhang som den kommunikativa händelsen blir en del av (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:87-88). I denna analys kommer endast den första textdimensionen att appliceras.

Valet av denna teori motiveras med det faktum att Faircloughs kritiska diskursanalys bygger på en identifiering av social orättvisa, mer specifikt hur maktrelationer och ojämlikheter *producerar och reproducerar* social orättvisa. (Fairclough, 2010:8). Detta kan vi finna i Black Lives Matter-rörelsen, vars syfte är att belysa en social orättvisa - strukturell rasism och polisbrutalitet. Diskursanalys är därför en användbar och relevant teori för denna typ av undersökning, som på många vis handlar om att blottlägga och på ett kritiskt sätt analysera sociala processer.

3.2 “The other” av Stuart Hall

För att besvara frågeställningen om strukturell rasism används en teori av Stuart Hall. Teorin grundar sig i att det finns olika sätt att framställa människor, med fokus på människor eller platser som porträtteras som “annorlunda” eller “utstickande”, det vill säga främmande. Detta leder till en typ av stereotypisering som påverkar minoriteter negativt. Hall analyserar denna porträttering och representation genom gestaltning, och beskriver fenomenet som “the other”. Detta gör han i kapitlet “The Spectacle of The other”, i boken “Representation: Cultural representation and signifying practises”. (Hall, 1997:225). Kapitlet handlar i stort om representation, med särskilt fokus på hur man framställer det som är “annorlunda”. Detta är en typ av “vi och dom formulering” som ofta används inom studier av människor och samhälle, vilket är användbart vid analys av sociala fenomen.

Begreppet hjälper oss att förstå hur sociala relationer formas. Fokus ligger på representation i olika former, och hur denna representation ofta leder till

stereotyper. Hall förklarar att "the other" grundar sig i hur vi ser skillnader, och beskriver varför skillnad spelar roll. Han menar att det är genom skillnader som saker får sin mening, att vi på ett vis behöver 'skillnad' eftersom vi bara kan konstruera mening genom en dialog med "the other" (Hall, 1997:335). Kultur får till exempel mening genom skillnader, tilldelandet av olika positioner i ett klassificeringssystem. Genom att markera skillnader får vi den symboliska ordningen som definierar kultur. På samma vis som att vi urskiljer olika nationaliteter genom att jämföra dem med varandra. Detta görs också genom hudfärg. Markeringen av dessa skillnader skapar också stigmatiseringen, det som vi ser till som "onormalt" i förhållande till oss själva. Hall kallar det här sättet att definiera skillnader för "binary oppositions", vilket betyder att mening skapas genom motsatser, i relation till varandra. Halls teori har här med aspekter som Sigmund Freud definierade om människans förståelse av sig själv via sätten att definiera kön, det feminina i kontrast till det maskulina.

Det som Hall definierar som "the other" sker på många vis genom text och i dialog. Genom ord skapar vi motsättningar, skillnader som leder till utpekandet av "the other" och därmed en stereotypisering, en rasifiering. Detta är en förenkling av verkligheten genom att dela in kategorier. Stereotyper skiljs från vad som ses som normalt och "accepterat". Detta görs genom exempelvis att definiera några få karaktärsdrag, som sedan blir hela definitionen av vad en person är (Hall, 1997:257). Ur denna aspekt, där "the other" leder till stereotyper, blir det som ses som annorlunda eller utstickande också förankrat till det som är främmande. Stereotypisering är en del av vad som underhåller och upprätthåller social ordning. Genom stereotyper sätter man upp en symbolisk gräns för vad som ses som "normalt" och vad som är "avvikande", det som är "accepterat" och det som är "oacceptabelt". Ett förhållande av "vi" och "dem". Stereotypisering tenderar att förekomma som mest där det finns ojämlika förhållanden av makt (Hall, 1997:258-259). Av denna anledning är fenomenet starkt sammankopplat till innebörden av makt. Det finns en makt i att representera något på ett visst sätt, att representera genom att stereotypisera. Hall beskriver det som att representation genom stereotyp är en "utövning av symboliskt våld". Dessa tankar om makt och representation härstammar från Foucaults ursprungliga teori om makt, som Hall refererar till. Foucaults teori säger att makt i kombination med kunskap bestämmer vad som är "sanning". I detta fall handlar det om vem som besitter makten att peka ut "the other", som tenderar att bli utsatt för orättvisor.

Hall poängterar också att detta är något som härstammar från en lång tid tillbaka, sedan exploateringen och slavhandeln i västvärlden. Denna historia och konsekvenserna av detta förhållande mellan människor hänger kvar och präglar hur föreställningar om "vita" och "svarta" har sett ut långt tid därefter (Hall, 1997:239-243). Detta har lett till en diskurs som varit rasifierad.

För att sammanfatta Halls teori kan man säga att det är ett sätt att definiera oss själva genom kontraster och skillnader, som på så sätt skapar mening. Men detta leder också till andra fenomen. Hall menar att det är vad som ger upphov till både medveten och omedveten rasifiering genom bland annat text, då vi definierar det som är annorlunda på ett vis som speglar en ofta omedvetet rasistiskt tankegång. Valet av denna teori grundar sig i att den fungerar bra ihop med den kritiska diskursanalysen, då båda teorier bygger på sociala processer, strukturer och handlar om hur meningsskapande sker genom porträttering och representation i olika avseenden.

4. Metod

Nedan redovisas den metod som tillämpats i studien och det urval av material som använts med avgränsningar. Till sist presenteras metodologiska överväganden som tagits i beaktande på vägen, med en motivering och reflektion kring validitet och reliabilitet.

4.1 Metod och operationalisering

Faircloughs kritiska diskursanalys fungerar som både teori och metod. I denna studie kommer textdimensionen av Faircloughs tredimensionella modell att användas, då fokus ligger på analys av textmaterial.

I Faircloughs analysverktyg för text ingår olika redskap som kartlägger hur texter förverkligar olika diskurser. Bland dessa ingår de mer självförklarande, så som metaforer, ordval, och grammatik. Men även etos, som förklarar hur identiteter (och sociala relationer) skapas genom språk, och interaktionell kontroll, det vill säga vem som fastställer dagordningen för samtalet. Fairclough använder även transitivity och modalitet. Transitivity beskriver hur händelser och processer förbinds till subjekt och objekt. Medan modalitet beskriver hur talaren eller skribenten förbinds med sina påståenden, det vill säga hur väl hen instämmer med sina påståenden. (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:87-88).

I denna analys används etos, interaktionell kontroll och transitivity. Modalitet analyseras inte på grund av studiens begränsade utrymme, då mer fokus läggs på de andra delarna. I syfte att operationalisera kommer dessa tre redskap att beskrivas mer ingående nedan, för att förklara hur de appliceras under textanalysen.

- Etos handlar om hur språket konstituerar identiteter. Detta kan göras på olika sätt, bland annat genom användandet av värdeladdade ord som är i positiv eller negativ bemärkelse. Ord som används för att beskriva en händelse, en person, en grupp, eller en/flera personers agerande i en viss händelse. (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:87-88). Detta görs både medvetet och omedvetet av en

textförfattare, men skapar stor betydelse för hur texten tolkas och uppfattas. Om en person beskrivs som aggressiv eller fredlig till exempel, kan skapa stora skillnader i hur mottagaren förhåller sig till det som beskrivs i texten. I nyhetsrapportering formas identiteter i hur man väljer att presentera en händelse genom personerna som medverkat i den.

- Interaktionell kontroll handlar om dagordningen över samtalet. Detta innebär att man analyserar vem som får komma till tals och vilka aktörer som återfinns i diskursen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:87-88). I den typ av textmaterial som denna analys fokuserar på handlar detta om vilka röster som kommer till tals i rapporteringen och vilket *fokus* som finns i artiklarna. Hur mycket utrymme som fördelas till vilka ämnen, vilka personer som medverkar och vilken disposition texten har.
- Transitivitet innebär hur händelser och processer förbinds till subjekt och objekt. Med andra ord fokuserar man på hur händelser kopplas ihop med att en person utför eller blir utsatt för någonting (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:87-88). Beskrivs personen eller personerna i fråga som passiva eller aktiva i rapporteringen av händelsen, och vem åläggs ansvar för det som man rapporterar om? I nyhetsartiklar är det av intresse att undersöka hur händelser kopplas ihop med vem som beskrivs bära ansvaret i händelsen, hur man använder agens. Det är också av relevans att se hur ett händelseförlopp förklaras, med orsaker och samband.

Under studien läggs fokus på strukturell rasism, därför följer nedan en förklaring om vad som menas med denna term.

Strukturell rasism är en form av rasism som sker på strukturell nivå och därmed exkluderar etniska minoriteter i olika samhällsrum. Det kan vara i rättssystem, politik, eller utbildningssystem till exempel. Detta leder till att minoriteter och etniska grupper inte har samma möjlighet att delta på samma villkor som övriga medborgare i samhället, eller blir behandlade annorlunda i samma system. Det grundar sig i den traditionella definitionen om rasism där det råder en hierarki och att minoriteter blir diskriminerad på en strukturell basis (Antirasistiska Akademin, 2021). Fenomenet rotar sig i internaliserade föreställningar om hur människor förväntas ”vara” på grund av hudfärg, etnicitet och religion som är diskriminerande (Vetenskapsrådet, 2017:20). För att analysera detta moment kommer fokus läggas på hur texterna använder sig av personbeskrivningar och

olika porträtteringar eller avståndstagande i “vi och dom” - formuleringar bland annat. Här använder jag mig av Faircloughs redskap för textanalys samt Stuart Halls teori om “the other”.

Tidigare forskning om hur rörelsen framställs utgör grunden för den här diskursanalysen, som handlar om rörelsen porträtteras som mestadels positiv eller negativ. Textavsnitt delas därför in i teman som är “legitimering” eller “dementering”, vilket görs med Faircloughs analysverktyg. Vid fastställandet av upprepade mönster beskrivs de semiotiska praktiker som är diskurserna (Boreus & Bergström, 2018:313). Detta görs löpande under analysen, och övergripande teman (textens fokus, användande av värdeladdade ord) kopplas ihop till en sammantagen diskurs. Det här sättet att dela in i teman är ett verktyg för att kunna knyta samman texterna till frågeställningarna. Teman och kategorisering markerades med olika färgpennor i textmaterialet för att få en bra överblick.

4.2 Material - urval och avgränsning

Det empiriska materialet i denna undersökning har begränsats stegvis. Det första steget gällde vilken form av media som skulle analyseras, där valet blev tidningar. Materialet är begränsat till tryckta publikationer från olika svenska dagstidningar som erhållits via mediearkivet Retriever. Tidningarna som använts är: Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter, Expressen och Aftonbladet. Detta för att få variation och bredd, för att få en rättvis bild av diskurserna som reflekterar samhället. Valet av dessa tidningar grundar sig i att de är bland de största i Sverige, och därmed har största antalet läsare (Kantar Sifo, 2020). Analysen är begränsad till text, och inkluderar därför varken bilder eller annat grafiskt material som tillhör artiklarna. Artiklarna är inte begränsade till enbart nyhetsartiklar, utan inkluderar även ledare, krönikor och debattartiklar. Det beror på att studiens syfte är att analysera den allmänna diskursen kring ämnet, och därmed allt som tidningarna väljer att publicera inom området.

Nästa steg för att få fram material i avgränsningen var att identifiera relevanta sökord som via Retriever gav upphov till artiklarna. Detta gjordes genom ett antal experimentella sökord som är kopplade till ämnet. Under detta moment framkom det att sökord som “våld” och “polisbrutalitet” exempelvis, gav upphov till mestadels debattartiklar. Därför valdes istället mer neutrala ord, som var direkt kopplade till rörelsen. Detta för att studien skulle inkludera nyhetsartiklar, ledare,

och debattartiklar och att fördelningen mellan dessa skulle bli mer jämn. Slutligen valdes följande ord ut, eftersom de inte innehåller någon värdeladdning som skulle kunna påverka resultatet:

“Black lives matter”, “George Floyd”, “Polis” och något av orden “demonstration”, “demonstrationer”, “protest”, “protester”.

Nästa steg var att begränsa tidsperioden av publiceringen av artiklarna, vilket blev mellan 2020-05-25 och 2020-06-25, dagen för George Floyds död och en månad fram i tiden. Detta för att tidsperioden fortfarande skulle vara i närtid för händelsen, men att även få in flertalet artiklar. När dessa valdes ut och begränsningen till de fyra tidningarna tillämpades uppkom ett antal av 28 artiklar. Dessa blev grunden för analysen. I ett ytterligare steg sållades två artiklar bort, på grund av att de hade ett fokus som ej var kopplat till rörelsen eller händelsen, utan endast nämnde sökorden i en annan kontext. Dessa var inte relevanta och det slutgiltiga antalet artiklar blev därför 26 stycken.

I urvalet dominerar Svenska Dagbladet med 18 artiklar i ämnet. Jag har valt att inte lägga någon större vikt vid detta, eftersom jag vill att urvalet ska tala för sig själv och reflektera verkligheten utan att artiklar sållas bort på basis/grund av att de kommer från en viss tidning. Detta resonemang grundar sig i att alla valda tidningar är av “mainstream”-karaktär, och har således inga starka influenser av politisk färg. Detta betyder att artiklarna reflekterar de vanligaste diskurserna i samhället. Det talar för sig själv att det också råder en skillnad mellan debattartiklar, ledare och nyhetiklar. Då debattartiklarna och ledare ofta är en mer subjektiv karaktär, vilket tagits i hänsyn.

4.3 Metodologiska reflektioner

Denna studie använder sig av material som är lätt att spåra, material som är öppet för allmänheten vilket ökar studiens reliabilitet och reproducerbarhet. Eftersom studien också följer ett tydligt upplägg av metod och teoretiskt ramverk finns en tydlig insyn i utförandet. Som i de flesta metoder och analyser råder det fördelar och nackdelar. En vanlig kritik mot diskursanalys är att den tenderar att bli subjektiv och för normativ ur ett vetenskapligt perspektiv (Boreus & Bergström, 2018:341). Textanalys är i sin grund av en subjektiv natur. Att vi alla påverkas av tidigare erfarenheter och influenser är något man bör vara medveten om vi

användning av detta redskap, vilket jag har i åtanke. Samtidigt går det att argumentera att fullständig objektivitet är svårt att uppnå oavsett metod eller analys i denna kontext. Dock kan man göra mycket för att öka studiens validitet, såsom att använda tydliga redskap och ramverk vilket ger en högre nivå av intersubjektivitet (Teorell & Svensson, 2007:54-55). I denna analys presenteras vägval och material på ett strukturerat sätt för att bidra till denna intersubjektivitet. Studien ämnar att ha både inomvetenskaplig och utomvetenskaplig relevans, framförallt för ett gemensamt kunskapssökande. Frågan om strukturell rasism och Black Lives matter är fortfarande högst aktuell och har därav utomvetenskapligt relevans för omvärlden (Teorell & Svensson, 2007:18).

För all empirisk forskning finns det krav på källkritik gällande materialet som studien bygger på. Dessa kriterier är tendens, äkthet, närhet i tid och oberoende. Eftersom materialet i fråga är tidningsartiklar och föremål för studien är text är det huvudsakliga syftet att säkerställa att äkthet och närhet i tid uppfylls som krav. De andra kriterierna är svårare att kommentera, då skribenter har tendenser som bland annat nyhetsvärde och det råder intertextualitet, som Fairclough också hävdar, vilket gör att texter är beroende av varandra (Teorell & Svensson, 2007:104). Det viktiga för mig är i dessa avseenden att ha ett kritiskt förhållningssätt. Ett problem med avgränsningen gällande tidningarna är att materialet inte är stort nog för att täcka hela samhällsdiskursen, vilket blir en brist i generaliserbarhet. Samtidigt är denna forskning begränsad och andra åtgärder för att gottgöra detta problem har därför vidtagits, som att använda flera olika tidningar och att redovisa alla steg i forskningsprocessen (Teorell & Svensson, 2007:68-69).

Syftet med att redovisa hur denna studie förhåller sig till dessa frågor är inte att hävda att alla krav uppfylls, utan att snarare att ge en transparens i att det finns vissa områden med krav som är svåra att uppfylla för denna typ av studie och att begränsningar därför finns och tas i beaktande.

5. Analys och resultat

I detta avsnitt behandlas frågeställningen om porträtteringen av rörelsen, där Faircloughs textanalys tillämpats. Textanalysen har använts för att granska samtliga texter och i denna del presenteras exempel som kan utläsas från texterna. För att synliggöra den diskursiva analys som gjorts har jag valt att presentera materialet under två avsnitt som innehåller exempel från två huvudsakliga teman, legitimering och dementering. Under dessa kategorier går jag igenom etos, interaktionell kontroll, samt transitivitet. På grund av studiens begränsade utrymme kan inte exempel från alla artiklar presenteras.

5.1 Legitimering - “Rörelsens mål och mening”

Denna kategori använder sig av ett narrativ som lyfter upp rörelsens mål, mening, bakgrund och historien bakom demonstrationerna. Det finns en underton av legitimering inför rörelsens syfte i sättet man beskriver personer eller händelser, för att skapa sympati eller framställa rörelsen i positiv mening. Rörelsen beskrivs i samband med, eller i förhållande till, de händelser av polisövervåld som inträffat. Fokus hamnar på orsakssambandet mellan strukturell rasism som leder till demonstrationer och ett ansvar kan läsas ut som läggs på poliser som startat händelseförloppet. På detta sätt sker en typ av validering av rörelsen. Genom etos porträtteras de som utsatts för polisivåld ur en sympatisk synvinkel, med fokus på familjemedlemmar till exempel. De som kommer till tals är ofta aktivister inom rörelsen, eller familjemedlemmar till offer för polisivåld. De händelser som lett till polisiära ingripanden beskrivs i förhållandevis neutrala former, som “sammandrabbningar” exempelvis.

Det första som undersökts är etos. Under detta tema finns flera exempel på hur etos används, bland annat genom att porträttera en människa genom en koppling till familjesituation. På så vis skapar man ett starkt etos som gör en människa relaterbar och sympatisk. Skribenten skapar en emotionell koppling genom att beskriva personen genom hans närstående.

“Den nu dödade 27-åringen hade tre barn och en styvson.”
(Olsson, 2020-06-15, SvD).

“.....fäller Rayshard Brooks, som hade tre egna barn och en styvson, till marken.”
(Majlard, 2020-06-16, SvD)

“Även en äldre man i Buffalo föll i helgen baklänges hårt i gatan sedan han ställt sig i vägen för poliser och knuffats i samband med en demonstration.” (Majlard, 2020-06-12, SvD)

Det här sättet att använda etos kan argumenterande bidra till legitimering för rörelsen. Vi ser exempel på positivt laddade identiteter. Individer som är utsatta och sympatiska. I det senare citatet beskriver man en demonstrant genom hans ålder, och målar upp honom som en utsatt person. En äldre man som föll, vilket ger en bild av en ofarlig person.

Samma sak gäller vid tillfällena då skribenten använder ord som har en positiv klang för att beskriva rörelsen. Det bidrar till ett identitetsskapande kring rörelsen i positiv bemärkelse. Detta syns tydlig där författare beskriver rörelsen som “fredlig” i samband med demonstrationer. I dessa fall poängteras ofta det fredliga, även om en nyanserad bild där även våldsamma incidenter tas upp i andra delar av texten.

“Flera människorätsorganisationer deltog i fredliga demonstrationer i delstaten Georgia på söndagskvällen.” (Jan Majlard, 2020-06-16, SvD)

“Fredliga demonstrationer med tusentals människor i många stora amerikanska städer har krävt radikala förändringar.” (Nordström, 2020-06-08, Expressen)

“Tårgas och gummikulor riktas mot fredliga demonstranter.” (Ekman, 2020-06-07, SvD)

Det här skapar en positiv och nyanserad bild av rörelsen för läsaren. Ofta använder dessa textavsnitt även ord som understryker att demonstrationerna uppstår som ett svar på polisvåldet. Polisen kan också beskrivas genom etos som är negativa, bland annat “korrupt”. Detta gör att rörelsen framställs som sympatiskt. I det sista citatet beskrivs det tydligt att de fredliga demonstranterna blir utsatta för exempelvis våld.

Interaktionell kontroll i detta avseende handlar om att de som får komma till tals ofta är aktivister för rörelsen, eller familjemedlemmar till offer. Det finns också ett antal uttalanden från personer som har en politisk roll i samhället som legitimerar rörelsen. Det finns flera exempel där textförfattare använder sig av uttalanden från

kända personer, som artister som visar sitt stöd. En av artiklarna handlar till exempel enbart om hur artister visar sitt stöd i “Artister sluter upp i protest mot polisvåldet i USA” (Haidl, 2020-06-02, DN). Här utesluter man helt och hållet uttalanden från poliser och andra aktörer i samhället. Detta sätt att använda interaktionell kontroll styr dagordningen till ett fokus som enbart är till stöd för rörelsens mål och syfte. Det finns även exempel på andra artiklar där övervägande citat och uttalanden kommer från människor som står bakom demonstrationerna, även om andra personer kommer till tals.

Transitivitet i detta avseende handlar till stor del om hur skribenten väljer att förklara händelseförlopp. Detta görs genom att en händelse beskrivs ha orsakats av bakomliggande faktorer. Till exempel lyfts olika uttalanden. En förklaring om vem som gjorde vad, vilket gör att ett ansvar går att utläsas. Exempel på detta synliggörs nedan.

“Polisens övervåld som ledde till George Floyds död är bara toppen av ett isberg.” (Floyd, 2020-06-10, SvD)

“För första gången konfronteras de med en poliskår som är allt annat än välvilligt inställd. De kastas i marken. Tårgasas. Misshandlas med batonger.” (Aagård, 2020-06-09, Aftonbladet)

“Att polisens agerande gör att demonstrationer och protester eskalerar till upplopp är ett mönster som går igen i hela världen, menar Schclarek Mulinari.” (Ekblom & Lönegård, 2020-06-05, SvD)

Här använder författarna ett orsakssamband som förbinder poliser som orsak till demonstrationerna, och förklarar att våldet uppstår från polisens håll. Ett ansvar läggs därmed på poliserna. I artikeln “Smittan som slog till långt före corona” finns det exempelvis en historisk överblick av det polisvåld som lett till demonstrationerna, där författaren ger flera exempel på incidenter av polisvåld som lett till demonstrationerna (Björkman, 2020-06-07, SvD).

Ett annat exempel är följande citat, då man använder passiva former då man beskriver ett händelseförlopp av ett polisingripande.

“27-åringen hade dessförinnan, sent på fredagskvällen lokal tid, hamnat i en konfrontation med två polismän sedan Brooks befunnits sovande i sin bil utanför restaurangen Wendy's och utsatts för ett nykterhetstest.”

“Från övervakningsfilmer syns hur Brooks i det fysiska handgemäng som uppstår sedan han vägrat acceptera handfängsel och hamnat på marken i en veritabel brottningsmatch, kommer över en av polismännens elpistoler. “(Majlard, 2020-06-16, SvD)

I detta stycke använder författaren formuleringarna “hamnat i” och “utsatts för” som är passiva former, som tyder på en icke aktiv handling. Samma då Brooks beskrivs “komma över” elpistolen. Detta visar att textförfattaren väljer att beskriva Brooks som mer av ett offer för det poliserna utsätter honom för.

5.2 Dementering - “Upplopp och kriminalitet”

Denna kategori utgörs av ett narrativ som uppmärksammar det våld som förekommer i samband med demonstrationerna, med minskat fokus på rörelsens mål och syfte. Demonstrationerna beskrivs som “upplopp”, och fokus finns på de olagligheter som förekommer i demonstrationerna. Det inkluderar också våldet som polisen utsätts för. Detta sätt att porträttera rörelsen lägger lite eller inget fokus alls på mål eller bakgrund, utan beskriver oftast händelser enskilt utan orsakssamband. Snarare beskrivs händelser av polisbrutalitet som ett *resultat* av protesterna. Textförfattarna förbehåller sig från att lägga tydligt ansvar på poliser som dödat. Man beskriver personer aktiva i rörelsen och händelser med negativt laddade ord, eller väljer att beskriva offer utan att till exempel använda deras namn.

Nedan följer ett antal exempel på hur textförfattarna med etos dementerar, eller trivialiserar händelser och personer. Inom denna kategori är det tydligt att det råder ett skifte i fokus. Trots att det till viss del förekommer beskrivningar av de bakomliggande orsakerna för demonstrationerna, skiftas fokus snabbt till de oroligheter, kravaller, upplopp eller våldsamma händelser som sker i samband med demonstrationerna. Författarna använder ofta negativt laddade ord som etos. Identiteterna som målas upp kretsar kring “våldsamma upplopp” och “ligister” bland annat.

“Nätternas våldsamma upplopp har överskuggat de fredliga demonstrationerna före skymningen.” (Ekman, 2020-06-07, SvD)

“...var protesterna till en början fredliga, men blev våldsamma under natten till tisdag. Demonstranter plundrade butiker; startade bränder och slog sönder fönster..” (Kvarnkullen, 2020-06-03, Expressen).

“En grupp yngre tjejer försöker stoppa ligister från att bryta upp gatsten vid Gustaf Adolfs torg och blir misshandlade (GP 7/6).” (Arpi, 2020-06-09, SvD)

“Det började som en fredlig demonstration men slutade med krossade rutor, jagade poliser och ett flertal gripna.” (Palm, 2020-06-08, SvD)

Här syns det tydligt att rörelsen framställs ur en negativ vinkel. Vi sympatiserar inte lika mycket med demonstranter då de beskrivs som orsaken till våld. Här porträtteras deltagare i demonstrationerna som kriminella som använder våld i rörelsens namn. Det etos som används här är just kriminalitet som blir identiteten för rörelsen. Man lägger också tydligt fokus på att våldet har “överskuggat” de fredliga demonstrationerna, det vill säga att våldet är i primärt fokus.

Transitivitet används på olika sätt, dels för att inget tydligt ansvar läggs på poliser. Under rubriken “Två skott i ryggen dödade Rayshard Brooks i Atlanta” finns följande utdrag.

“Den vittnar om att de två skotten förstörde inre organ och åsamkade en sådan blodförlust att Rayshard Brooks senare avled på sjukhus.” (Jan Majlard, 2020-06-16, SvD)

“Det är då de två skotten i ryggen faller Rayshard Brooks, som hade tre egna barn och en styvson, till marken.” (Jan Majlard, 2020-06-16, SvD)

Här ser vi hur skribenten väljer att förklara dödsorsaken som “två skott”, istället för att benämna vem personen är som avlossat skotten. I ett annat stycke i texten får vi reda på det. Författaren fortsätter sedan upprepat att benämna dödsskjutningen som “två skott”. Detta är ett exempel på transitivitet, där textförfattaren inte förbinder offret med någon person som bär ansvar för händelsen. Att skriva på detta vis gör att man fråntar händelsen personligt ansvar. I detta exempel åläggs inget speciellt ansvar på polisen, eftersom det beskrivs vara “två skott” som är dödsorsaken. Samma gäller för citatet nedan, där man endast skriver “George floyds död”, utan att beskriva hur, varför eller vem som orsakade Floyds dödsfall.

“Fem dagar efter George Floyds död i Minneapolis inträffade en dödsskjutning..”
(Shachar, 2020-06-97, DN)

Det finns även exempel som poängterar att poliser och civila är offer för demonstrationerna. Dessa texter skriver om faktiska händelser, men väljer att ta upp delar av händelsen som gör att vi enbart sympatiserar med poliserna och de civila. Till exempel förklaras i dessa texter inte lika tydligt vad orsaken bakom demonstrationerna och våldet är, utan händelser av våld beskrivs fristående. Transitivitet i detta avseende handlar om att det är polisen som blir utsatt för något, att demonstranterna är våldsamma aktörer.

“Fyra poliser besköts när de våldsamma upploppen fortsatte i USA.”
(Kvarnkullen, 2020-06-03, Expressen)

“Flera hundra människor från stadens förorter attackerar poliser, vandaliserar butiker och plundrar en helt vanlig familjs flyttbil.” (Arpi, 2020-06-09, SvD)

“Under veckan har fyra poliser skottskadats. Stenar, fyrverkerier och bensin har kastats mot kåren. En polisstation har satts i brand.” (Ekman, 2020-06-07, SvD)

“Fönsterrutor krossades och flera butiker sattes i brand. En person sköts ihjäl av en butiksägare under kaoset, enligt lokala Star Tribune.” (Stigfur, 2020-05-29, Aftonbladet)

I dessa citat förekommer målande beskrivningar av våld som polis utsatts för. Nedan följer ett annat citat som beskriver ett händelseförlopp vid ett polisingripande, som också visar hur författaren använder transitivitet.

“På filmerna ses 27-åringen brottas med de två poliserna. Han får tag på den enes elchocksvapen och försöker sedan springa därifrån.” (Olsson, 2020-06-15, SvD).

Här beskrivs “27-åringen” som aktiv, där man skriver att han “brottas med” poliserna och att han “får tag på” elpistol för att sedan springa från platsen. Vi får en bild av situationen som orsakad av “27-åringen”. Värt att notera är också att denna artikel aldrig nämner “27-åringen” vid namn, utan refererar till honom som “svart man” eller “27-åringen”. Detta är ett etos som blir avhumaniserat. Personen i fråga får endast sin identitet genom att bli porträtterad som “svart man” eller “27-åring”, vilket inte säger så mycket om personen.

Interaktionell kontroll inom denna kategori innebär att författaren väljer att lyfta uttalanden från polis och andra samhällsaktörer som försvarar eller står bakom polisingripanden. Även civila som drabbats på ett negativt sätt av demonstrationerna får komma till tals.

“- Allt är förstört. För vad? Folk kom in och förstörde mina saker och stal en del och sedan försvann de, säger Diorio.”(Ekman, 2020-06-01, SvD)

“- Jag hade själv tänkt att delta i de fredliga protesterna men detta har gått för långt. Black Lives Matter, men detta har gått för långt. De ger polisen anledning att rikta sig mot människor med min hudfärg.” (Ekman, 2020-06-01, SvD)

Denna artikel tar till exempel inte upp några andra uttalanden än de ovan, utan väljer att fokusera på hur protesterna gått över styr, hur “våldet har gått för långt” som också är rubriceringen. Detta sätter en dagordning som primärt uppmärksammar hur protesterna eskalerar, och ger därför en negativ bild av rörelsen. Vi sympatiserar med de som blivit påverkade på ett negativt sätt av demonstrationerna, då beskrivningar av polisbrutalitet inte får något fokus alls. Detta är också som Fairclough menar ett fall av utebliven representation.

Det finns även andra exempel, där textförfattare väljer att lyfta uttalanden från polis som ifrågasätter legitimiteten hos demonstrationerna, eller till viss del försvarar polisingripanden, se nedan.

“Som tränad polisman kan du inte bara låta en misstänkt springa iväg när du blivit indragen i ett fysiskt agerande, säger han enligt Atlanta Journal-Constitution.” (Majlard, 2020-06-16, SvD)

Detta citat ger en försvårad bild av läget, där man problematiserar polisingripanden. Fokus dras till att det är svårt för polisen att agera rätt i dessa situationer, då de har ett samhällsansvar att inte låta misstänkta gå på fri fot. Att lyfta denna synvinkel gör att läsaren får förståelse för polisen, som i sin tur bidrar med att minska legitimiteten för demonstrationerna.

5.3 Narrativ av rasism

I denna del presenteras de narrativ om rasism som kan utläsas i texterna. Syftet är att undersöka om och i sådant fall hur dessa reproducerar föreställningar om strukturell rasism. Det görs med Faircloughs redskap för textanalys och Stuarts Halls Teori om “the other”. Dessa narrativ har oftast, med vissa undantag, uppmärksammats inom och i anslutning till kategorin “upplopp och kriminalitet”, också vanligtvis inom debattartiklar eller ledare. Det som speciellt analyserats i detta avseende är hur textförfattarna väljer att presentera personer eller fenomen som något avlägset, eller beskriver något genom att dra tydliga skillnader till något annat. Nedan finns exempel och utdrag från olika texter som har analyserats med hjälp av Stuart Halls teori.

“- Polisen behöver vara extra lyhörd för kritiken som kommer från den här kategorin av människor. Det folk vill ha är en rättvis polis.” (Ekblom & Lönegård, 2020-06-05, SvD)

Här har skribenten valt att ta med ett citat som visar på tydliga inslag av det som Stuart Hall kallar för “the other”, det vill säga när man tar avstånd genom att beskriva något främmande. Att säga “den här kategorin av människor” visar på ett tydligt stereotypiskt förhållningssätt av ett “vi och dom”. Här målas en specifik grupp ut som avvikande, vilket i hög grad kan bidra till ett narrativ som upprätthåller ett synsätt som påverkar den strukturell rasismen. Att tolka från detta citat så är “den här kategorin av människor” inte något önskvärt.

“Ja, svarta liv räknas, det är ingen som hävdar motsatsen. Men slutade plötsligt liv i allmänhet spela roll, för att amerikansk polis dödade en svart man?” (Arpi, 2020-06-09, SvD)

Detta utdrag kommer från Ivar Arpis ledare i Svenska Dagbladet. Han talar här om hur debatten om Black Lives Matter har tagit fokus från den pågående pandemin. Arpi säger här att “det är ingen som hävdar motsatsen” om att svarta liv räknas, vilket på många vis förminskar frågan om strukturell rasism som rörelsen handlar om. Han väljer därmed att trivialisera debatten om strukturell rasism genom att avfärda den. Hans språk och fokus är inriktat på att detta inte är en fråga som bör få denna typ av utrymme. Dessutom skriver han “en svart man”, och fråntar ämnet andra historiska aspekter av strukturellt polisvåld, som handlar om flera händelser, inte bara en. Detta sätt att uttrycka sig gör också att frågan

blir avlägsen. “En amerikansk polis” och “en svart man” är att placera frågan i ett fack som rör något annat, en vi-och-dom formulering som kan kopplas till “the other”.

“Som om det är en medfödd synd att vara vit, som aldrig kan tvättas bort. Då är det inte jämlikhet man eftersträvar, utan underkastelse. Det mest passande ordet för en sådan inställning är rasism.” (Arpi, 2020-06-09, SvD)

Arpi fortsätter här att jämföra hur de vita krävs på underkastelse. Dessa formuleringar har tydliga inslag av det Hall refererar till som “binary oppositions”, mening skapas genom motsatser, i relation till varandra. Arpi menar att detta är form av omvänd rasism, i relation till den strukturella rasismen. Han skapar mening genom att dra paralleller. Detta är på många vis också förminskande för rörelsens mål och mening, och reproducerar ett förhållningssätt av strukturell rasism.

I andra artiklar finns följande exempel på hur textförfattare väljer att porträttera människor på ett avlägset vis.

“Ännu en svart ung man har dödats av polis i USA och reaktionen blev omedelbar.” (Olsson, 2020-06-15, SvD)

“Återigen görs kopplingen mellan rasism och en svart mans död” (Bergin, 2020-05-29, SvD)

Ordet “ännu” framför “svart man” tenderar att trivialisera genom att klumpa ihop människor till en större massa. Samma gäller för det andra citatet, där flera händelser och människor endast definieras genom “en svart man”. Detta fenomen kan vi också hitta i många rubriker till artiklar, där man med korta ord sammanfattar en stor mängd människor till något mindre, mer avlägset eller mindre önskvärt. Dessa rubriker representerar inte allt innehåll i artiklarna, men sätter för läsaren en ton av hur resten av texten uppfattas. För de personer som endast läser rubriken kan detta vara problematiskt. Se exempel på rubrik nedan.

“Så blev varje svart man en farlig fiende.” (Portin, 2020-06-02, SvD).

Som Stuart Hall argumenterar finns det ett problem med hur representationen ser ut då vi använder oss av motsatser för att beskriva och ge mening. Detta görs

frekvent i flera texter, då man beskriver problemet i USA genom att jämföra med Sverige exempelvis.

“...är det värt att påminna om att Sverige inte är USA. Slaveri och rasåtskillnad har inte präglat svensk historia.” (Björkman, 2020-06-07, SvD).

Detta citat gör ett tydligt avståndstagande mot det som sker i USA, vilket gör att frågan kanske inte ses som lika relevant här. Att sätta Sverige i jämförelse med USA är också ett användande av “binary oppositions” för att skapa mening, i detta fall meningen om att frågan om strukturell rasism i Sverige inte är aktuell. Detta bidrar till att människor kanske inte lägger lika stor mening till den strukturella rasismen, då den sätts i jämförelse med “något som är värre”, vilket i sin tur är att reproducera de föreställningar om strukturell rasism som redan existerar.

Det här görs också genom att jämföra personer och händelser. I citatet nedan finner vi exempel på det.

“Men det finns också skillnader mellan fallen: Iyad Halak var inte misstänkt för något brott och hade aldrig varit i klammeri med rättvisan.” (Shachar, 2020-06-07, DN)

Här är det inte bara själva ordvalen som utgör det som Hall kallar för “other”, utan det är sättet man beskriver en händelse, en person, i kontrast till något annat. I denna artikel beskriver författaren ett fall som liknar George Floyd, och säger att paralleller kan dras. Man beskriver samtidigt vad som är skillnaden, och detta görs på ett sätt som framställer Floyd på ett negativt vis. Floyd porträtteras som kriminell, till skillnad från Halak eftersom han “aldrig varit i klammeri med rättvisan”. Detta skapar motsättningar, och vi sympatiserar mindre med dödsfallet av Floyd, för han bär trots allt en skuld till skillnad från Halak. Detta sätt att tala om personer i förhållande till varandra gör att människor också kategoriseras utifrån etnicitet, ett förhållningssätt som reproducerar synsätt av strukturell rasism.

5.4 Slutsats

Som exemplifieras i analysen så förekommer inslag från båda teman (legitimering och dementering) i många av texterna, dock mer eller mindre. Det är dels på grund av den intertextualitet som förekommer. Efter textanalysen kan dock konstateras att majoriteten av texterna har ett övervägande fokus på negativa skildringar, det vill säga upplopp och kriminalitet. Denna slutsats dras eftersom temat "legitimering", med vissa undantag, oftast inte kan räknas som helt genomgående i de texter där de förekommer. Eftersom det ofta sker ett skifte i fokus då man går från positiva skildringar med orsakssamband till det som sedan är negativt. I de texter som har mestadels negativa skildringar, som fokuserar på upplopp och kriminalitet är temat däremot mer tydligt och genomgående. Även om exempel ges på orsaker till demonstrationerna så är det fokus på det våldsamma som sker i och med demonstrationerna. I dessa texter överträffar de negativa skildringarna de positiva, och den sammantagna bilden av rörelsen blir negativ. Detta sker inte i samma utsträckning i texter som använder sig av legitimering, då det fokuset inte är lika slagkraftigt och genomgående. Den sammantagna diskursen är därmed ett negativt fokus på upplopp och kriminalitet.

Eftersom Faircloughs teori centrerar kring att förklara hur språket har ett stort inflytande över det vi anser vara sanning kan vi med dessa exempel se hur det går till i praktiken. Språkanvändningen i artiklarna konstituerar sociala identiteter, relationer och den kunskap vi bär med oss. I dessa texter formas olika identiteter, maktrelationer som påverkar hur vi förhåller oss till ämnet, men som också reflekterar aktuella föreställningar om rörelsen. Dessa olika världsbilder leder till olika sociala handlingar, som beskrivs inledningsvis. Den negativt porträtterade bilden av rörelsen som inte legitim och våldsam kan därmed skapa sämre förutsättningar för rörelsen att etableras och tas på allvar i Sverige.

Det som sticker ut i analysen är att de flesta artiklar förhåller sig mer till status "quo" i frågan om strukturell rasism, vilket snarare är ett sätt att upprätthålla de sociala strukturer som redan existerar. Det finns artiklar som bidrar till debatten om strukturell rasism genom att sätta den i kontext, då exempel ges på polisbrutalitet eller historiska händelser som väcker frågan. Som också exemplifieras i analysen förekommer det dock flera narrativ som bidrar till det som Stuart Hall kallar "the other", det vill säga ett upprätthållande av de sociala förhållanden som leder till strukturell rasism. Stereotyper används i detta

avseende för att upprätthålla gränserna mellan olika grupper av människor, bland annat genom att definiera människor som "det ena eller det andra". Det finns en väldigt stereotypisk representation av minoriteter som behandlas som en sammansatt klump av människor, de orsakar problem eller befinner sig i problematisk kontext av våldsamt. Som den tidigare forskningen konstaterar bidrar inte media till några progressiva förhållningssätt i denna fråga. Som Fairclough också menar säger den representation som inkluderas i media något om den allmänna diskursen. I detta fall kan man konstatera att det finns en hel del beskrivningar och jämförelser som använder sig av ett språk som tenderar att avslöja medveten eller omedveten strukturell rasism.

6. Avslutande del

6.1 Diskussion

Som konstaterats i resultatet tenderar texterna att lägga fokus på de våldsamma demonstrationerna, även om det finns texter som har flera inslag av (eller helt använder sig av) legitimering. Det görs genom flera exempel som presenterats av etos, interaktionell kontroll och transitivitet som skapar övervägande förutsättningar för hur rörelsen uppfattas. Tydligast sker det i fall av texter som tenderar att dementera, då dessa har starkast övervägande fokus på kriminalitet och våld.

Anledningen till att majoriteten av texterna uppfattas som negativa kan ha att göra med att negativa rubriker och innehåll ofta är slagkraftigare än positiv. Människor tenderar att endast dras till det som är negativt. Men också för att det negativa har ett större nyhetsvärde. I det avseendet är det viktigt att poängtera att det är svårt för textförfattare att vara helt objektiva och neutrala. En skribents motiv är delvis att sälja in en nyhet, därför finns incitament att använda starka beskrivningar eller ord som väcker uppmärksamhet, det vill säga att lägga fokus på "upplopp och kriminalitet". Men det fråntar inte det faktum att det är problematiskt. Eftersom det här ämnet väcker reaktioner och bidrar till uppfattningar om strukturell rasism i Sverige bland annat. Rimligtvis bidrar en porträttering av rörelsen som våldsam till negativa känslor, på samma sätt som att en trivialisering av den strukturella rasismen leder till ett avfärdande av frågan som oviktig. Detta skapar en polarisering i opinion. Hur man behandlar och ser på frågan om social orättvisa och rasism bygger fundamentalt på de diskurser vi blir matade av i media. Konsekvenserna av en porträttering av rörelsen som övervägande våldsam och inte legitim underminerar trovärdigheten för rörelsen, och skapar därför svårigheter för rörelsen att manifestera de budskap som ligger bakom demonstrationerna. Problematiken ligger också i att svenska tidningar inte är konsekvensneutrala i sin rapportering. Även om text och textanalys är under ett mikroperspektiv så påverkar diskursen och föreställningarna om fenomenet samhället och politiken på ett makroperspektiv.

Att vara i "status quo" är också ett sätt att upprätthålla och reproducera den strukturella rasismen, då tidningarna inte utmanar eller bidrar till någon direkt förändring på detta område. Inom den tidigare forskningen konstaterar Van. Dijks

att nyhetsmedia inte är speciellt framåtsträvande i sin rapportering, utan intar status av opinion som tillhör eliten. Detta kan vara en förklaring till att nyhetsmedia faktiskt använder ett språk som tenderar att reproducera narrativ om strukturell rasism, medvetet eller omedvetet. Sättet att porträttera människor genom enkla beskrivningar som "svart" eller "vit" till exempel. Å ena sidan är det denna typ av urskiljning som i vissa fall behöver göras för att lyfta ett problem, precis som argumentet att den feministiska kampen måste göras genom att lyfta fram orättvisor genom att visa på skillnader. Men det behåller samtidigt människor i de stereotypa fack som blir grunden för strukturell rasism. Det mest problematiska kanske är att det på ett systematiskt sätt förekommer formuleringar av "vi och dom" när man talar om rörelsen, det som Hall beskriver som "the other".

Kritisk diskursanalys handlar om att blottlägga sociala strukturer och orättvisor, vilket har varit målet för den här studien. I och med det begränsade utrymmet har det dock varit svårt att belysa alla punkter på ett rättvist sätt, och ytterligare avgränsningar hade varit fördelaktigt för att kunna utveckla vissa områden av analysen. På grund av det begränsade utrymmet har det varit svårt att kommentera alla texter, och trots att mycket arbete har gått åt till textanalysen går det inte att presentera allt material. Detta är en av studiens begränsningar.

Eftersom media och politik är idag starkt sammankopplade bör vi fortsätta granska dessa på ett kritiskt sätt för att få en bredare förståelsen för de sociala processer och fenomen som tar plats i vårt samhälle. Inte minst för att förstå hur våra sociala ageranden beror på kunskap och information vi får genom nyhetsmedia. Min förhoppning är att denna studie kan vara ett bidrag på vägen.

6.2 Vidare forskning

Denna studie är begränsad, både av tid och ur en aspekt av utrymme, vilket gör att det krävs mer forskning på ämnet. Bland annat skulle det vara intressant att se om diskurserna skiljer sig åt över tid, det vill säga hur rörelsen porträtterats i närtid och om det då skett någon förändring. Det skulle även vara av intresse att se om de svenska skildringarna av rörelsen i media har haft en positiv eller negativ inverkan på den allmänna opinionen om rörelsen i Sverige. Detta skulle kräva en mer omfattande studie som inkluderar bland annat opinionsundersökningar, för att fastställa konsekvenserna av porträtteringen.

Då denna studie har inriktat sig på de mest frekvent lästa tidningarna i Sverige kan det också vara av relevans att se huruvida porträtteringen och diskurserna ser annorlunda ut för tidningar som har en tydlig politisk agenda. Sannolikt finns det en större skillnad där. Det i förhållande till narrativet om strukturell rasism hade varit ett intressant forskningsområde. Denna studie har också varit inriktad på tidningar. Ett sätt att utöka den diskursiva analysen hade varit att även inkludera TV, radio eller andra former av media. Eftersom människor i hög utsträckning använder sig av social media som källa för nyheter hade även det varit ett intressant område att utforska.

7. Referenser

- Antirasistiska Akademin, (Hämtat: 2021-12-08).
<https://www.antirasistiskaakademin.se/strukturellinstitutionell-rasism/>
- Badersten, Björn, 2006. "Normativ metod: att studera det önskvärda". Lund: Studentlitteratur.
- Bergström, Göran - Boréus, Kristina (red.), 2018. "Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys". Lund: Studentlitteratur. (536 s.)
- Civil Rights Defenders, 2017, "Slumpvis utvald - Ras/etnisk profilering i Sverige". Rapport framtagen av Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Fairclough, Norman, 2010. "Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language". 2 uppl. Storbritannien: Pearson Education Limited.
- Fairclough, Norman, 1995. "Media Discourse". Storbritannien: Hodder Education.
- Hall, Stuart, 1997, Kapitel 4: "The spectacle of the 'other'. Representation: Cultural representation and signifying practises". London: Sage Publications Ltd.
- Kantar Sifo. <https://www.kantarsifo.se/> (Hämtad: 2021-12-06)
- Lindhagen, Åsa, 2020, "Den strukturella rasismen ska bekämpas" från Regeringens hemsida.
<https://www.regeringen.se/debattartiklar/2020/06/den-strukturella-rasismen-ska-bekampas/>

Leopold, Joy & P. Bell, Myrtle 2017, "News media and the racialization of protest: an analysis of Black Lives Matter articles" i Equality, Diversity and Inclusion. Volym 36, Nummer 8: Broadening the conversation: why Black Lives Matter.

Länsstyrelsen, 2018, "Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden", Rapport framtagen av Centrum för mångvetenskaplig forskning om rasism vid Uppsala universitet.

Mediearkivet Retriever. <https://www.retriever.se/> (Hämtad: 2021-11-05)

Nationalencyklopedin, "Black Lives Matter".
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/black-lives-matter> (Hämtad 2021-11-10)

Nationalencyklopedin, tredje statsmakten.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/tredje-statsmakten> (Hämtad 2021-11-10)

Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. "Att fråga och att svara". Samhällsvetenskaplig metod. Malmö: Liber.

Van Dijk, T. A, 1995, "Power and the news media".

Van Dijk, T. A, 2004, "Racism and Argumentation: Race Riot Rhetoric in Tabloid Editorials"

Vetenskapsrådet, 2017, "Rasism på arbetsmarknaden: En inventering av forskningsläget 2017". Rapport på uppdrag av regeringen.

Winther-Jørgensen, Marianne – Phillips, Louise, 2000. "Diskursanalys som teori och metod". Lund: Studentlitteratur.

7.1 Artiklar

I datumordning från utsökning via Retriever (Hämtade 22021-12-01)

1. Majlard, Jan, 2020-06-16, Två skott i ryggen dödade Rayshard Brooks i Atlanta. Svenska dagbladet.
2. Olsson, Erik, 2020-06-15, Våldsamma upplopp efter ny dödsskjutning av svart man. Svenska Dagbladet.
3. Ekroth, Benjamin & Stigfur, Sophie, 2020-06-15, En blodig historia med raskravaller. Aftonbladet.
4. Majlard, Jan, 2020-06-12, Flera städer i USA förbjuder polisens strypgrepp. Svenska Dagbladet.
5. Floyd, Carmilla, 2020-06-10, "Det är ett faktum att polisen utgör ett hot mot de flesta av oss". Svenska Dagbladet.
6. Aagård, Martin, 2020-06-09, Så krossas de ungas förtroende för polisen. Aftonbladet
7. Arpi, Ivar, 2020-06-09, De kräver vitas underkastelse. Svenska dagbladet.
8. Kärnstrand, Moa, 2020-06-08, Proteströrelse växer för Indonesiens George Floyd. Svenska Dagbladet.
9. Palm, John, 2020-06-08, Flera gripna efter orolig demonstration i Göteborg. Svenska Dagbladet.
10. Nordström, Gunnar , 2020-06-08, "Helt ärligt,jag predikar mot rasismen varenda dag". Expressen.
11. Ekman, Malin, 2020-06-07, "Om det krävs en revolution vill jag vara en del av den". Svenska Dagbladet.

12. Björkman, Anders, 2020-06-07, Smittan som slog till långt före corona. Svenska Dagbladet.
13. Winiarski, Michael, Läget lika dramatiskt som inför den ”långa heta sommaren” 1968. Dagens Nyheter.
14. Shachar, Nathan 2020-06-07, Israelisk polis sköt ihjäl 31-åring – paralleller dras till George Floyd. Dagens Nyheter.
15. Östman, Petter, 2020-06-07, Galaxystjärna sparkas efter fruns inlägg på Instagram. Expressen.
16. Wierup, Lasse, 2020-06-07, Borgmästaren tar strid mot Trump. Dagens Nyheter.
17. Lifvendahl, Tove, 2020-06-05, Polisens knäböjning kan kosta mycket. Svenska Dagbladet.
18. Ekblom, Jonas & Lönegård, Claes, 2020-06-05, Expert: Även polis i Sverige måste erkänna övertramp. Svenska Dagbladet.
19. Wisterberg, Erik, 2020-06-04, Tusentals demonstranter slöt upp i Stockholm - trots förbudet. Svenska Dagbladet.
20. Küchler, Teresa, 2020-06-04, Dödsfall efter misstänkt polisvåld får Paris att koka. Svenska Dagbladet.
21. Kvarnkullen, Tomas, 2020-06-03, Poliser skjutna efter våldsamma protester. Expressen.
22. Portin, Fredrik, 2020-06-02, Så blev varje svart man en farlig fiende. Svenska Dagbladet.
23. Haidl, Kajsa, 2020-06-02, Artister sluter upp i protest mot polisvåldet i USA. Dagens Nyheter.
24. Ekman, Malin, 2020-06-01, "Våldet har gått för långt". Svenska Dagbladet.

25. Bergin, Erik, 2020-05-29, Återigen görs kopplingen mellan rasism och en svart mans död. Svenska Dagbladet.
26. Stigfur, Sophie, 2020-05-29, Växande ilska mot polis i USA efter dödsfilm. Aftonbladet.